

VỀ QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC ĐỐI VỚI BỆNH VIỆN TƯ NHÂN Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

VÕ DUY ÂN*

Tóm tắt: Trên cơ sở phân tích khái niệm, đặc điểm và vai trò của quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân trong nền kinh tế thị trường ở Việt Nam. Bài viết luận chứng sự cần thiết cần có can thiệp của nhà nước đối với bệnh viện tư nhân đã đáp ứng yêu cầu đặt ra và phù hợp với quy luật thị trường, góp phần tác động tích cực đến quá trình kinh tế - xã hội trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam hiện nay.

Từ khóa: Bệnh viện tư nhân; sự can thiệp của Nhà nước; quản lý nhà nước; kinh tế thị trường; Việt Nam.

Abstract: On the concept of analysing definition, properties and purposes of governmental management towards private hospitals in Vietnam's market economy, this article demonstrates the need for government to intervene in private healthcare facilities that meet the requirements and are eligible under market regulations. This intervention contributes positively to the financial and social progress in Vietnam's socialism-oriented market economy today.

Keywords: Private hospitals; governmental interference; governmental management; market economy; Vietnam.

Ngày nhận bài: 12/12/2023; Ngày sửa bài: 20/01/2024; Ngày duyệt đăng bài: 27/3/2024.

Đặt vấn đề

Trong thời gian qua, dịch vụ y tế trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam đã và đang đặt ra những vấn đề khá mới mẻ về nhận thức lý luận, pháp lý và thực tiễn quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân. Luật Khám, Chữa bệnh năm 2023 là một trong những cơ sở pháp lý để thực hiện chức năng quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân phù hợp với cơ chế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam. Trên cơ sở đó, tiếp tục hoàn thiện thể chế chính sách, pháp luật làm nền tảng cho quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam hiện nay. Đến nay, quản lý nhà nước về y tế nói chung và đối với bệnh viện tư nhân nói riêng ở Việt Nam cho thấy định hướng chiến lược, chính sách và pháp luật về phát triển bệnh viện tư nhân vẫn còn chưa rõ ràng và cần tiếp tục hoàn

thiện trong thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa phù hợp chủ trương xã hội hóa trong lĩnh vực y tế. Tuy nhiên, ở Việt Nam xét trên bình diện chung là đã “mở đường” cho y tế tư nhân nói chung cũng như bệnh viện tư nhân nói riêng phát triển nhưng cơ chế, chính sách về y tế cơ bản còn chưa bắt kịp cơ chế thị trường, đâu đó vẫn còn cơ chế “xin - cho”, vẫn chưa tạo ra mối liên kết giữa các “nhà” với môi trường và đối tượng tác động như: nhà quản lý (Nhà nước) - nhà đầu tư (doanh nghiệp) - Thị trường (kinh tế thị trường) - đội ngũ thầy thuốc (đặc biệt chưa chú trọng đến vai trò nhà đầu tư)¹. Cho nên, bài viết nghiên cứu hướng đích nhằm luận giải vai trò của quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân trong nền kinh tế thị trường ở Việt Nam trong giai đoạn hiện nay, có ý nghĩa về mặt lý luận và thực tiễn sâu sắc.

1. Quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân

* NCS. Khoa Luật, Học viện Khoa học xã hội; Email: voduyant@gmail.com

¹ Võ Duy Ân (2023), “Các yếu tố ảnh hưởng đến quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân tại Thành phố Hồ Chí Minh”, Tạp chí *Nhân lực Khoa học xã hội*, Số 10/2023, tr.119.

Trong lý luận, khái niệm quản lý nhà nước có nhiều góc độ tiếp cận rộng và hẹp khác nhau. Ở Việt Nam hiện nay, trong các tài liệu nghiên cứu về Luật hành chính, lý luận về quản lý nhà nước của các trường đào tạo luật, quản lý nhà nước và của các nhà khoa học có đề cập đến khái niệm quản lý nhà nước, lần lượt kể đến một số cách tiếp cận khái niệm quản lý nhà nước như sau: Quản lý nhà nước thường được hiểu theo nghĩa rộng và nghĩa hẹp. Quản lý nhà nước theo nghĩa rộng là toàn bộ hoạt động của bộ máy nhà nước gồm lập pháp, hành pháp, tư pháp nhằm thực hiện các chức năng, nhiệm vụ của Nhà nước. Quản lý nhà nước theo nghĩa hẹp được hiểu là hoạt động quản lý của các cơ quan nhà nước trong lĩnh vực hành pháp (hoặc để thực hiện quyền hành pháp) chủ yếu là hoạt động của cơ quan hành chính nhà nước. Từ đó, trong toàn bộ bài viết này, “*Quản lý nhà nước (được hiểu theo nghĩa hẹp) là các hoạt động nhằm tổ chức thực hiện pháp luật và chỉ đạo, điều hành việc thực hiện các nhiệm vụ của Nhà nước trên tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội*”². Một nghiên cứu khác cũng tiếp cận theo nghĩa hẹp thì cho thấy: “*Quản lý nhà nước trong lĩnh vực hành pháp là quản lý hành chính nhà nước - là một hình thức hoạt động của Nhà nước được thực hiện trước hết và chủ yếu bởi các cơ quan hành chính nhà nước, có nội dung là bảo đảm sự chấp hành luật, pháp lệnh, nghị quyết của các cơ quan quyền lực nhà nước, nhằm tổ chức và chỉ đạo một cách trực tiếp và thường xuyên công cuộc xây dựng kinh tế, văn hóa - xã hội và hành chính - chính trị. Nói cách khác, quản lý hành chính nhà nước là hoạt động chấp hành - điều hành của nhà nước*”³. Trong giáo trình Lý luận hành chính nhà nước của Học viện Hành

chính (2013), lý luận về quản lý nhà nước cho thấy “*Quản lý nhà nước là một dạng quản lý xã hội đặc biệt, mang tính quyền lực nhà nước và sử dụng pháp luật và chính sách để điều chỉnh hành vi của cá nhân, tổ chức trên tất cả các mặt của đời sống xã hội do các cơ quan trong bộ máy nhà nước thực hiện, nhằm phục vụ nhân dân, duy trì sự ổn định và phát triển của xã hội*”⁴. Theo tác giả Nguyễn Cửu Việt (2013) thì: “*Quản lý nhà nước theo nghĩa hẹp là hoạt động chấp hành hiến pháp, luật và điều hành trên cơ sở hiến pháp và luật. Do đó, Quản lý nhà nước theo nghĩa rộng bao hàm quản lý nhà nước theo nghĩa hẹp. Cách hiểu này chính là nghĩa vốn có của thuật ngữ “Quản lý nhà nước” trong khoa học luật hành chính các nước xã hội chủ nghĩa cũng như ở Việt Nam từ trước đến nay*”⁵. Trong các khái niệm nêu trên, có sự thống nhất trong cách hiểu, tiếp cận khái niệm quản lý nhà nước theo nghĩa hẹp đó là tổ chức thực hiện pháp luật, hoạt động chấp hành - điều hành của cơ quan hành chính nhà nước, nhằm đạt được mục tiêu của nhà nước. Từ những nội hàm khái niệm quản lý nhà nước nêu trên, có thể hiểu: *Quản lý nhà nước là sự tác động mang tính tổ chức, điều chỉnh, tính quyền lực nhà nước, trên cơ sở hiến pháp, pháp luật và có kế hoạch của các cơ quan nhà nước đối với các quá trình kinh tế - xã hội, được tiến hành một cách liên tục nhằm hướng xã hội phát triển theo mục tiêu định trước của nhà nước.*

Lý luận về bệnh viện cho thấy: về nội hàm, thuật ngữ “công” nghĩa là thuộc về nhà nước, việc chung cho mọi người. Theo đó, bệnh viện công lập là do nhà nước lập ra, hướng đến lợi ích chung cho cộng đồng người dân trong khám và chữa bệnh cho

² Trường Đại học Luật TP. Hồ Chí Minh (2022), *Giáo trình Luật Hành chính Việt Nam*, Nxb. Hồng Đức - Hội Luật gia Việt Nam, Hà Nội, tr.18.

³ Trường Đại học Luật Hà Nội (2011), *Giáo trình Luật Hành chính Việt Nam*, Nxb. Công an nhân dân, Hà Nội, tr.12.

⁴ Học viện Hành chính (2013), *Giáo trình Lý luận hành chính Nhà nước (Lưu hành Nội bộ)*, Hà Nội, tr.13.

⁵ Nguyễn Cửu Việt (2013), *Giáo trình Luật Hành chính Việt Nam (Tái bản có sửa đổi, bổ sung)*, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.21.

nhân dân. Về nội hàm, thuật ngữ “tư” nghĩa là thuộc về cá nhân, tổ chức ngoài nhà nước (doanh nghiệp) và chịu sự quản lý của nhà nước. “*Tư nhân là một cá nhân nào đó (chứ không phải nhà nước hay hợp tác xã*”⁶. Theo đó, bệnh viện ngoài công lập (bệnh viện tư hay bệnh viện tư nhân) là do cá nhân lập ra, sở hữu tư nhân, hướng đến lợi ích chung của xã hội và yếu tố lợi nhuận của họ. Hiện nay, xu hướng trên thế giới với sự ra đời của các bệnh viện tư nhân phi lợi nhuận, thể hiện trách nhiệm xã hội của bệnh viện tư nhân trong việc khám, chữa bệnh cho người dân. Tính “phi nhà nước” chính là đặc điểm căn bản nhất để nhận diện các bệnh viện tư nhân bên cạnh các bệnh viện công lập.

Xét nội hàm, thuật ngữ “đơn vị sự nghiệp”, tức là dù do Nhà nước thành lập và hỗ trợ nguồn kinh phí hoạt động hay thuộc khu vực tư nhân đều là những chủ thể có tư cách pháp nhân, trực tiếp cung ứng các dịch vụ sự nghiệp công nhằm phục vụ nhu cầu chung của xã hội. Có thể định nghĩa về đơn vị sự nghiệp như sau: “*Đơn vị sự nghiệp là loại hình tổ chức dịch vụ công được nhà nước thành lập hoặc cho phép thành lập nhằm thực hiện chức năng cung ứng các dịch vụ sự nghiệp công cho xã hội*”⁷. Đơn vị sự nghiệp gồm đơn vị sự nghiệp công lập và đơn vị sự nghiệp ngoài công lập. Trong giáo trình Luật Hành chính Việt Nam của Trường Đại học Luật Thành phố Hồ Chí Minh (2022) xác định: bệnh viện tư là một loại hình thuộc đơn vị sự nghiệp ngoài công lập. “*Đơn vị sự nghiệp ngoài công lập là những tổ chức sự nghiệp không nằm trong khu vực nhà nước, được thành lập bởi các tổ chức xã hội, các doanh nghiệp, các cá nhân hoặc liên doanh giữa các tổ chức với nước ngoài, có tư cách pháp nhân, cung cấp*

các dịch vụ công, hoạt động theo mô hình doanh nghiệp”⁸.

Trong nghiên cứu này, có thể hiểu thống nhất khái niệm bệnh viện tư nhân như sau: “*Bệnh viện tư nhân là một loại hình bệnh viện, có tư cách pháp nhân, thuộc sở hữu tư nhân trong quản lý và điều hành cơ sở khám, chữa bệnh và chăm sóc sức khỏe cho người dân theo quy định của pháp luật*”.

Các đặc điểm của bệnh viện tư nhân phân nào ảnh hưởng tới nội dung quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân. Nghiên cứu đặc điểm của bệnh viện tư nhân để nhận thức sâu sắc hơn về bệnh viện tư nhân - với tư cách là đối tượng của quản lý nhà nước, với những đặc điểm như sau:

Thứ nhất, bệnh viện tư nhân có các đặc điểm của mọi bệnh viện không phân biệt công hay tư; đều liên quan đến khám chữa bệnh, liên quan đến quyền quy định tại Điều 38 Hiến pháp năm 2013: “*Mọi người có quyền được bảo vệ, chăm sóc sức khỏe, bình đẳng trong việc sử dụng các dịch vụ y tế và có nghĩa vụ thực hiện các quy định về phòng bệnh, khám bệnh, chữa bệnh. Nghiêm cấm các hành vi đe dọa cuộc sống, sức khỏe của người khác và cộng đồng*”⁹. Khác với bệnh viện công lập, bệnh viện tư nhân là bệnh viện thuộc sở hữu và điều hành của một người hoặc nhiều người tự quản lý toàn bộ tài chính, cơ sở khám bệnh, chữa bệnh và chăm sóc sức khỏe cho người bệnh theo đúng quy định của pháp luật đối với bệnh viện tư nhân. Bệnh viện tư nhân là cơ sở tư nhân, được các cá nhân, hộ gia đình, tổ chức đầu tư, đăng ký kinh doanh, điều hành và quản lý (quản trị bệnh viện) theo quy định của pháp luật.

Thứ hai, bệnh viện tư nhân là một trong những loại hình tổ chức dịch vụ công bên

⁶ Hoàng Phê (2012), *Từ điển tiếng Việt* (Viện Ngôn ngữ học), Nxb. Từ Điển Bách Khoa, Hà Nội, tr.1369.

⁷ Trường Đại học Luật TP. Hồ Chí Minh (2022), *Giáo trình Luật Hành chính Việt Nam*, Nxb. Hồng Đức - Hội Luật gia Việt Nam, Hà Nội, tr.299-300.

⁸ Trường Đại học Luật TP. Hồ Chí Minh (2022), *Giáo trình Luật Hành chính Việt Nam*, Nxb. Hồng Đức - Hội Luật gia Việt Nam, Hà Nội, tr.305.

⁹ Quốc hội (2013), Hiến pháp nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, Điều 38.

cạnh các dịch vụ công khác như giáo dục, văn hóa, thể thao - du lịch, nhưng khác với các chủ thể phụ trách cung ứng các dịch vụ công của nhà nước, bệnh viện tư nhân không nằm trong khu vực nhà nước, hoạt động theo mô hình doanh nghiệp. Chính đặc điểm này, chứng tỏ bệnh viện tư nhân là “doanh nghiệp tư nhân” - đây là một đặc điểm để phân biệt với loại hình bệnh viện công lập. Các bệnh viện tư nhân tổ chức và hoạt động theo mô hình doanh nghiệp, việc tuyển dụng, quản lý, sử dụng lao động chủ yếu theo quy định của Bộ luật Lao động. Người làm việc trong các bệnh viện tư nhân nhìn chung không hưởng lương có nguồn gốc từ ngân sách nhà nước¹⁰.

Thứ ba, bệnh viện tư nhân là loại hình kinh doanh tư nhân, hình thức sở hữu tư nhân; thuộc sở hữu của các tổ chức xã hội, tổ chức kinh tế tư nhân hoặc có vốn đầu tư nước ngoài¹¹; chịu sự quản lý chặt chẽ của Nhà nước về chất lượng, giá cả và theo quy định của pháp luật trong khám chữa bệnh và chăm sóc sức khỏe người dân. Bệnh viện tư nhân với tư cách là bệnh viện tạo thành hệ thống bệnh viện (công và tư), cơ sở khám chữa bệnh có điều trị nội trú, đạt tiêu chuẩn năng lực của cơ sở y tế về đội ngũ y bác sĩ, trang thiết bị, điều kiện vệ sinh và các điều kiện về tổ chức theo quy định của pháp luật. Bệnh viện tư nhân chịu sự chi phối bởi yếu tố thị trường, hoạt động theo cơ chế thị trường (quy luật cung - cầu; quy luật giá - cả;...); yếu tố lợi nhuận (lời, lỗ), biết rằng xu thế bệnh viện tư nhân trên thế giới là phi lợi nhuận, nhưng bệnh viện tư nhân không nằm ngoài yếu tố lợi nhuận. Bệnh viện tư nhân đáp ứng yêu cầu chuyên môn cao trong khám chữa bệnh và chăm sóc sức khỏe nhân dân. Do đó, các tổ chức

và cá nhân tham gia cung cấp dịch vụ y tế tư nhân phải đáp ứng những yêu cầu về chuyên môn, nghiệp vụ, đạo đức và lương tâm nghề nghiệp “y đức” và luật pháp.

Ngoài ra, một trong những đặc điểm của bệnh viện tư nhân ở Việt Nam, bệnh viện tư nhân hầu hết đều thuộc loại vừa và nhỏ, trang thiết bị đơn giản, đội ngũ y bác sĩ vừa thiếu về số lượng, chất lượng chưa đáp ứng yêu cầu, số bệnh viện tư nhân tiếp cận với công nghệ mới hiện đại tiến tiến trong y học đối với khám, chữa bệnh còn khiêm tốn, hạn chế.

Từ những phân tích nêu trên, có thể xác định: *Quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân (theo nghĩa hẹp) là hoạt động quản lý mang tính quyền lực nhà nước và sử dụng pháp luật, chính sách do các cơ quan quản lý hành chính nhà nước thực hiện trong lĩnh vực y tế, đặc biệt là y tế tư nhân (bệnh viện tư nhân) nhằm đạt được mục tiêu đề ra của nhà nước.*

2. Đặc điểm quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân

Một là, đặc điểm quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân thể hiện trong cơ cấu của quản lý nhà nước gồm *chủ thể quản lý nhà nước, đối tượng quản lý nhà nước và mục tiêu quản lý nhà nước*¹², cụ thể như sau: (1) *Chủ thể quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân là chủ thể đặc biệt, mang quyền lực nhà nước và sức mạnh cưỡng chế nhà nước.* Quản lý nhà nước nói chung và quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân nói riêng có tính quyền lực nhà nước. Quản lý nhà nước được thực hiện bởi các cơ quan hành chính nhà nước có thẩm quyền. Trong hệ thống này đứng đầu là Chính phủ, Thủ tướng Chính phủ, Bộ, các cơ quan theo sự phân cấp giữa Trung ương và địa

¹⁰ Trường Đại học Luật TP. Hồ Chí Minh (2022), *Giáo trình Luật Hành chính Việt Nam*, Nxb. Hồng Đức - Hội Luật gia Việt Nam, Hà Nội, tr.305.

¹¹ Trường Đại học Luật TP. Hồ Chí Minh (2022), *Giáo trình Luật Hành chính Việt Nam*, Nxb. Hồng Đức - Hội Luật gia Việt Nam, Hà Nội, tr.305.

¹² Trường Đại học Luật TP. Hồ Chí Minh (2022), *Giáo trình Luật Hành chính Việt Nam*, Nxb. Hồng Đức - Hội Luật gia Việt Nam, Hà Nội, tr.19.

phương. Tiếp cận theo nghĩa hẹp trong quản lý nhà nước thì đó là hệ thống cơ quan quản lý hành chính nhà nước quản lý theo ngành, lĩnh vực và theo lãnh thổ quy định của pháp luật đối với lĩnh vực y tế (bệnh viện tư nhân). Chủ thể quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân là các cơ quan hành chính nhà nước có thẩm quyền được phân cấp từ trung ương tới địa phương. (2) *Đối tượng quản lý nhà nước là bệnh viện tư nhân.* Bệnh viện tư nhân với tư cách là đối tượng của quản lý nhà nước, đây là một lĩnh vực đặc thù, mang tính chuyên môn cao, liên quan trực tiếp đến tính mạng, sức khỏe của người dân. Đặc điểm này thể hiện rõ nét như đã phân tích nêu trên, cho thấy: bệnh viện tư nhân là một loại hình thuộc đơn vị sự nghiệp ngoài công lập, tổ chức theo mô hình doanh nghiệp nhằm cung cấp dịch vụ công cho xã hội, đáp ứng nhu cầu khám và chữa bệnh của người dân. Đối tượng quản lý nhà nước là các cơ sở y tế tư nhân và hoạt động y tế của bệnh viện tư nhân trong phạm vi toàn xã hội; các cá nhân, cơ quan tổ chức hoạt động trong lĩnh vực y tế tư nhân - bệnh viện tư nhân hoặc liên quan nhằm duy trì trật tự quản lý xã hội đối với bệnh viện tư nhân của nhà nước để đạt được mục tiêu mà nhà nước đề ra. (3) *Mục tiêu quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân là phục vụ nhu cầu khám, chữa bệnh và chăm sóc sức khỏe nhân dân.* Hay nói một cách khác, mục tiêu quản lý là nhằm mục tiêu bảo vệ, chăm sóc và nâng cao sức khỏe cho nhân dân. Nhà nước mở rộng loại hình bệnh viện tư nhân, để khu vực tư nhân tham gia vào hệ thống y tế nhằm góp phần “giảm tải” bệnh viện công và thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội.

Hai là, những nội dung quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân là hoạt động thực hiện hàng ngày, thường xuyên, liên tục. Nội dung quản lý nhà nước đối với các cơ sở y tế tư nhân, bao gồm: ban hành và tổ

chức thực hiện các văn bản quy phạm pháp luật; cấp và thu hồi chứng chỉ hành nghề, giấy chứng nhận đủ điều kiện hành nghề y, dược tư nhân; hướng dẫn việc quản lý giá đối với dịch vụ y, dược tư nhân; đào tạo, bồi dưỡng trình độ chuyên môn, nghiệp vụ, kỹ thuật cho người hành nghề y, dược tư nhân; thanh kiểm tra, xử lý vi phạm pháp luật và giải quyết khiếu nại, tố cáo trong công tác hành nghề y, dược tư nhân¹³. Tổ chức và điều chỉnh các quan hệ xã hội của bệnh viện tư nhân và hành vi hoạt động của tổ chức, cá nhân tham gia vào bệnh viện tư nhân thông qua việc xây dựng và ban hành các quyết định quản lý nhà nước và tổ chức thực hiện các quản lý đó; tổ chức bộ máy quản lý; cán bộ, công chức, viên chức tham gia quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân; thanh tra, kiểm tra, giám sát và xử lý vi phạm pháp luật có liên quan đối với bệnh viện tư nhân; hợp tác quốc tế trong quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân.

3. Vai trò của quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân trong nền kinh tế thị trường ở Việt Nam hiện nay

Bệnh viện tư nhân (ngoài công lập) với tư cách là đối tượng quản lý nhà nước, nên việc định vị, khẳng định pháp lý và thực tiễn thiết lập tổ chức bệnh viện tư nhân nằm trong hệ thống y tế của đất nước có ý nghĩa đặc biệt quan trọng. Vai trò của quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam, thể hiện ở các khía cạnh sau đây:

Thứ nhất, quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân góp phần bảo đảm pháp chế, trật tự pháp luật trong nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam. Quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân có vai trò hết sức quan trọng, bảo đảm cho các bệnh viện tư hoạt động theo đúng quy định của pháp luật, thiết lập trật tự, kỷ cương và

¹³ Trần Quang Thắng (2008), *Quản lý nhà nước đối với các cơ sở y tế tư nhân (Từ thực tiễn Thành phố Hồ Chí Minh)*, Luận văn Thạc sĩ Luật học, Trường Đại học Luật Thành phố Hồ Chí Minh, tr. 22 - 27.

pháp chế xã hội chủ nghĩa¹⁴. Bệnh viện tư nhân với vai trò “giảm tải” theo cách hiểu trước đây cho bệnh viện công lập trong khám, chữa bệnh và chăm sóc sức khỏe nhân dân. Do đó, cần tạo lập hành lang pháp lý thống nhất, đồng bộ, khả thi, minh bạch, hiệu lực, hiệu quả, dễ tiếp cận. Nhà nước tạo ra hành lang pháp lý, với các thể chế tốt, chính sách tốt để bệnh viện tư nhân hoạt động nhằm đảm bảo trật tự, kỷ cương pháp chế xã hội chủ nghĩa và thúc đẩy hệ thống bệnh viện tư nhân phát triển và kiến tạo xã hội thông qua thiết chế, loại hình bệnh viện tư nhân; quản lý nhà nước bằng pháp luật đối với bệnh viện tư nhân chịu sự tác động của nhiều yếu tố khác nhau từ cơ chế, chính sách, pháp luật, thậm chí “cơ chế, chính sách đặc thù”, dịch vụ y tế trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, quản trị nhà nước hiện đại, năng lực tổ chức bộ máy và sự tham gia của người dân vào quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân.

Thứ hai, quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân góp phần bảo đảm, bảo vệ quyền con người, quyền công dân trên lĩnh vực y tế trong nền kinh tế thị trường. Bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của người bệnh, đội ngũ y bác sĩ trong các cơ sở y tế kể cả khu vực y tế công (bệnh viện công lập) và khu vực y tế tư (bệnh viện ngoài công lập) để “giảm tải” cho bệnh viện công theo góc độ tiếp cận quản lý nhà nước hiện nay trong lĩnh vực y tế. Tuy vậy, vấn đề này không chỉ là câu chuyện “giảm tải” thuần túy mà còn là cả vấn đề thuộc về lý thuyết quyền được bảo vệ sức khỏe, xã hội hóa y tế, dịch vụ công và sự tham gia của khu vực tư nhân trong việc cung ứng các dịch vụ công cơ bản, thiết yếu cho xã hội trong chăm sóc sức khỏe nhân dân. Sự chuyển biến mạnh

mẽ của kinh tế - xã hội từ kinh tế tập trung quan liêu bao cấp sang nền kinh tế hàng hóa nhiều thành phần định hướng xã hội chủ nghĩa, với sự tác động của kinh tế thị trường đối với các lĩnh vực kinh tế - xã hội, trong đó có lĩnh vực y tế, đặc biệt là y tế tư nhân. Nhà nước ban hành các cơ chế, chính sách liên quan đến lĩnh vực y tế nói chung và bệnh viện tư nhân nói riêng phải tuân theo quy luật của kinh tế thị trường như quy luật cạnh tranh, quy luật cung cầu, ... tuân theo cơ chế thị trường trong lĩnh vực y tế tư nhân¹⁵.

Thứ ba, quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân góp phần bảo đảm quyền của bệnh viện tư nhân trong cung ứng dịch vụ công và các quyền về kinh doanh. Bệnh viện tư nhân tham gia cung cấp dịch vụ công cho xã hội trong lĩnh vực y tế. Nhà nước giải quyết hài hòa mối quan hệ giữa xã hội hóa y tế và kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam, đảm bảo quyền tự do kinh doanh. Dù rằng, sự có mặt của bệnh viện tư nhân là sự thừa nhận về mặt pháp lý của nhà nước đối với loại hình bệnh viện tư nhân trong dịch vụ y tế tư nhân. Vấn đề thuộc về dịch vụ y tế không những chỉ nhà nước cung cấp mà còn giao cho khu vực tư nhân cung cấp, nếu như năng lực cung cấp dịch vụ của khu vực tư được đảm bảo theo quy định của pháp luật, cam kết đối với xã hội. Tổ chức và hoạt động của bệnh viện tư nhân chịu sự quản lý của các cơ quan nhà nước có thẩm quyền theo đúng quy định của pháp luật, thực tế tổ chức và hoạt động của bệnh viện tư nhân mang nặng tính “gia đình”, lợi nhuận là chủ yếu, mặc dù mô hình bệnh viện tư nhân trên thế giới hướng đến bệnh viện phi lợi nhuận, thể hiện trách nhiệm của bệnh viện tư nhân đối với xã hội, cộng đồng người dân.

¹⁴ Nguyễn Ngọc Long, “Tăng cường quản lý nhà nước bằng pháp luật đối với các bệnh viện tư hiện nay”, Tạp chí *Quản lý nhà nước*, số 253 (2/2017), tr.64.

¹⁵ Võ Duy Ân, “Các yếu tố ảnh hưởng đến quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân tại Thành phố Hồ Chí Minh”, Tạp chí *Nhân lực Khoa học xã hội*, Số 10/2023, tr.119.

Bệnh viện tư nhân có vai trò quan trọng với kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam. Sự ra đời và phát triển của bệnh viện tư nhân là kết quả của việc đẩy mạnh xã hội hóa dịch vụ công ở Việt Nam hiện nay. Trước đây, trong cơ chế bao cấp, vai trò cung cấp dịch vụ công, đặc biệt là dịch vụ sự nghiệp công thuộc các lĩnh vực y tế, giáo dục - đào tạo, văn hóa, thể dục thể thao,... chỉ thuộc về Nhà nước, thông qua các đơn vị sự nghiệp công lập. Chuyển sang nền kinh tế thị trường xã hội chủ nghĩa, tình trạng “độc quyền” không còn phù hợp¹⁶. Sự phát triển của bệnh viện tư nhân đã bước đầu tác động đến các cơ sở y tế công, tạo sự cạnh tranh lành mạnh về chất lượng phục vụ. Vấn đề “giá dịch vụ y tế”, chạy theo kinh tế thị trường đánh đổi chất lượng khám chữa bệnh và “Giá dịch vụ khám, chữa bệnh: Cần thực hiện theo nguyên tắc Nhà nước thống nhất quản lý”¹⁷.

Thứ tư, quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân góp phần bảo đảm bình đẳng công - tư giữa hai loại bệnh viện. Không phân biệt đối xử y tế “công - tư”, mọi cá nhân, cơ quan, tổ chức hoạt động trong lĩnh vực y tế đều bảo đảm bình đẳng trước pháp luật; thiết lập trật tự quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân nhằm nâng cao hiệu quả trong công tác này. Tuy nhiên, hiện nay vấn đề xã hội hóa nói chung và xã hội hóa y tế nói riêng chưa được hiểu đúng bản chất, nhận thức chưa sâu sắc, chưa toàn diện của xã hội đối với bệnh viện tư nhân, đặc biệt là đội ngũ cán bộ, công chức tham gia vào quá trình quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân, đôi khi có tâm lý “phân biệt công - tư”, nhất là đội ngũ làm công tác lãnh đạo, quản lý cấp chiến lược đã dẫn đến hiệu quả thực sự của hệ thống bệnh viện tư nhân thời gian qua mang lại là chưa tương xứng,

chưa đáp ứng yêu cầu của xã hội kỳ vọng. Xã hội hóa lĩnh vực y tế, ra đời của bệnh viện tư nhân là xu hướng phát triển tất yếu; thu hút thêm nhiều nguồn lực xã hội tham gia cung cấp dịch vụ y tế, đặc biệt là bệnh viện tư nhân nhằm đảm bảo vừa phục vụ yêu cầu tối thiểu trong việc chăm sóc sức khỏe cho nhân dân, vừa nâng cao chất lượng dịch vụ y tế, kể cả bệnh viện công lập và bệnh viện tư nhân. Huy động nguồn lực xã hội, nguồn lực khu vực tư nhân, khuyến khích, hỗ trợ phát triển bệnh viện tư nhân để họ tham gia vào quá trình cung cấp dịch vụ y tế cho người dân, trong khi bệnh viện công lập “quá tải” và thực tế nguồn lực ngân sách nhà nước dành cho lĩnh vực y tế; hợp tác công - tư là “điểm nhấn” trong lĩnh vực y tế theo hướng hiệu lực, hiệu quả và phát triển bền vững.

Thứ năm, quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân nhằm nâng cao chất lượng bệnh viện tư nhân. Sự ra đời và phát triển của bệnh viện tư nhân là một tất yếu của quá trình phát triển kinh tế - xã hội, đặc biệt là vấn đề xã hội hóa trong lĩnh vực y tế ở Việt Nam. Hiện nay, đối với lĩnh vực xã hội hóa này cho thấy bệnh viện tư nhân đã tích cực đóng góp vai trò của mình đối với khám, chữa bệnh và chăm sóc sức khỏe cho người dân. Bằng nhãn quan nhìn nhận và đánh giá vấn đề trong lĩnh vực y tế, đặc biệt là y tế tư nhân cho thấy bệnh viện tư nhân đã “giảm tải” đáng kể cho bệnh viện công lập. Tuy nhiên, một câu chuyện đặt ra, một bài toán trong hoạt động quản lý nhà nước là giữa số lượng và chất lượng của các bệnh viện tư nhân, sự lựa chọn dịch vụ y tế của người dân đối với bệnh viện tư nhân có phải là xu thế hiện nay hay vấn đề “thương mại hóa y tế”, chạy theo lợi nhuận, đánh mất y đức đã và đang đặt ra, cần phải

¹⁶ Trường Đại học Luật TP. Hồ Chí Minh (2022), *Giáo trình Luật Hành chính Việt Nam*, Nxb. Hồng Đức - Hội Luật gia Việt Nam, Hà Nội, tr.305-306.

¹⁷ Nguyễn Hoàng (2023), “Cần thực hiện theo nguyên tắc Nhà nước thống nhất quản lý về giá dịch vụ khám bệnh, chữa bệnh (baochinphu.vn)”, Báo điện tử Chính phủ, truy cập ngày 20/6/2023.

được giải quyết thấu đáo ở các khía cạnh lý luận, pháp lý, thực tiễn và quản lý nhà nước đối với bệnh viện tư nhân trong bối cảnh nền kinh tế thị trường “kinh tế và y tế”, “lợi nhuận và y đức”, vì rằng đã nói đến tư nhân là luôn theo đuổi mục tiêu lợi nhuận, bệnh viện tư nhân là không nằm ngoài mục tiêu đó. Nhìn chung hiện nay, bệnh viện tư tuy có chất lượng chuyên môn chưa tương xứng nhưng cũng góp phần lớn vào sự nghiệp phát triển y tế, giảm tải cho bệnh viện công, tư nhân hóa bệnh viện có ý nghĩa rất quan trọng trong tư duy và nhận thức việc gì khu vực tư nhân làm được và có khả năng làm tốt, thì nhà nước nên giao bớt cho khu vực tư nhân làm.

Kết luận

Ở Việt Nam, sự ra đời và phát triển của bệnh viện tư nhân là một tất yếu của quá trình phát triển kinh tế - xã hội, đặc biệt là vấn đề xã hội hóa trong lĩnh vực y tế. Xuất phát từ vai trò của nhà nước trong nền kinh tế thị trường, việc thừa nhận kinh tế tư nhân, bệnh viện tư nhân là một nhu cầu bức thiết của xã hội. Những đặc điểm và cơ sở lý luận nêu trên cho thấy sự can thiệp quản lý của nhà nước đối với bệnh viện tư nhân là rất cần thiết và hoàn toàn phù hợp với cơ chế thị trường. Như vậy, từ lý luận, pháp lý và thực tiễn về vai trò của quản lý nhà nước đối với y tế tư nhân nói chung và bệnh viện tư nhân nói riêng là đặc biệt quan trọng nhằm góp phần thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam (2017), *Nghị quyết số 20/NQ-TW ngày 25/10/2017 Nghị quyết Trung ương 6 khóa XII về tăng cường công tác bảo vệ, chăm sóc và nâng cao sức khỏe nhân dân trong tình hình mới*, Hà Nội.
2. Chính phủ (1997), *Nghị quyết số 90-CP ngày 21 tháng 8 năm 1997 của Chính phủ về phương hướng và chủ trương xã hội hoá các hoạt động giáo dục, y tế, văn hoá (đã được Chính phủ thông qua tại phiên họp thường kỳ tháng 3 năm 1997)*, Hà Nội.
3. Chính phủ (2005), *Nghị quyết số 05/2005/NQ-CP ngày 18 tháng 4 năm 2005 của Chính phủ ngày 18 tháng 4 năm 2005 về đẩy mạnh xã hội hoá các hoạt động giáo dục, y tế, văn hoá và thể dục thể thao*, Hà Nội.
4. Chính phủ (2012), *Nghị quyết số 40/NQ-CP ngày 09/8/2012 của Chính phủ ban hành chương trình hành động của Chính phủ thực hiện thông báo kết luận của Bộ Chính trị về Đề án “Đổi mới cơ chế hoạt động của các đơn vị sự nghiệp công lập, đẩy mạnh xã hội hóa một số loại hình dịch vụ sự nghiệp công”*, Hà Nội.
5. Chính phủ (2014), *Nghị quyết số 93/NQ-CP ngày 15/12/2014 của Chính phủ về một số cơ chế, chính sách phát triển y tế*, Hà Nội.
6. Vũ Công Giao, Nguyễn Hoàng Anh, Đặng Minh Tuấn & Nguyễn Minh Tuấn (Đồng chủ biên, 2017), *Quản trị tốt: Lý luận và thực tiễn* (Sách tham khảo), Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội.
7. Nguyễn Ngọc Long (2018), *Quản lý nhà nước bằng pháp luật đối với các cơ sở khám chữa bệnh tư từ thực tiễn thành phố Hà Nội*, Luận án tiến sĩ Luật Hiến pháp và Luật Hành chính, Học viện Khoa học xã hội, Hà Nội.
8. Đặng Quang Mạnh, “Giải pháp hoàn thiện pháp luật về y tế tư nhân ở Việt Nam hiện nay”, *Tạp chí Công thương*, Số 23 (10/2023).
9. Đặng Quang Mạnh, “Nội dung điều chỉnh pháp luật về y tế tư nhân ở Việt Nam hiện nay”, *Tạp chí Công thương*, Số 8 (4/2023).
10. Quốc hội (2023), *Luật số 15/2023/QH15*, Hà Nội ngày 09 tháng 01 năm 2023, *Luật Khám, Chữa bệnh*.